

В. І. Білий,
здобувач магістратури кафедри управління охороною здоров'я та публічного
адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П. А. Шупика
ORCID ID: 0000-0002-4808-2039

В. М. Михальчук,
д. мед. н., професор, завідувач кафедри управління охороною здоров'я та публічного
адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П. А. Шупика
ORCID ID: 0000-0002-5398-4758

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.17.92

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

V. Bilyi,
Master's student of the Department of Management health care and public administration,
Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine
V. Mykhalchuk,
Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Healthcare Management and Public
Administration, Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

MAIN DIRECTIONS OF ENSURING THE NATIONAL SECURITY OF THE STATE

У статті розглянуто теоретико-методологічні основи дослідження поняття "національна безпека". Проблема національної безпеки на сучасному етапі не втрачає своєї актуальності. Сучасна наука, що формується на основі нового бачення світу, має достатньо розвинуту систему знань з проблем забезпечення безпеки. Водночас кардинальні світоглядні зміни на фундаментальні виклики сучасності вимагають перегляду багатьох традиційних положень, формування принципово нових концепцій. Визначено, що національна безпека — це один з основних чинників стабільного розвитку держави. Вона розглядається як складна система взаємозв'язку її функціональних елементів: національних інтересів, загроз національній безпеці та захисту національної безпеки. Україна в рамках системи забезпечення національної безпеки зосереджує зусилля в економічній, соціальній, інформаційній, екологічній та міжнародній сферах забезпечення національної безпеки.

Розкрито мету та сенс політики національної безпеки. Виявлено джерела загроз вітчизняній безпеці в умовах глобалізаційних процесів. Серед основних загроз виділено: тероризм, організовану злочинність, сепаратизм, кожна з цих загроз має комплексний, системний характер, джерела свого виникнення та розвитку. Методи захисту можуть бути різні, їх основна властивість та спрямованість — це адекватність загрозам та зниження рівня небезпеки. Єдина, універсальна та внутрішньо погоджена нормативна основа національної безпеки держави, як джерело права відносно незмінна величина, повинна бути правовим базисом для розробки поточних нормативних документів в залежності від внутрішніх та міжнародних обставин та стратегій і програм з окремих видів національної безпеки. Визначено основні напрями забезпечення національної безпеки. З метою гарантованого забезпечення національної безпеки необхідно ввес-

ти практику довгострокового стратегічного планування, що передбачає оцінку перспектив розвитку геополітичного становища в світі, ролі та місця України у світовій спільноті, пріоритетні національні інтереси та основні напрями діяльності держави та суспільства з їх реалізації та забезпечення національної безпеки.

The article considers the theoretical and methodological foundations of the study of the concept of "national security". The problem of national security at the present stage does not lose its relevance. Modern science, formed on the basis of a new vision of the world, has a well-developed system of knowledge on security issues. At the same time, cardinal worldview changes to the fundamental challenges of modernity require a revision of many traditional provisions, the formation of fundamentally new concepts. It is determined that national security is one of the main factors of stable development of the state. It is seen as a complex system of interconnection of its functional elements: national interests, threats to national security and protection of national security. Within the framework of the national security system, Ukraine concentrates its efforts in the economic, social, informational, environmental and international spheres of national security. The purpose and meaning of the national security policy are revealed. The sources of threats to national security in the context of globalization processes have been identified. Among the main threats are: terrorism, organized crime, separatism, each of these threats has a complex, systemic nature, the sources of its origin and development. Methods of protection can be different, their main property and focus is the adequacy of threats and reducing the level of danger. A single, universal and internally agreed regulatory framework for national security, as a relatively constant source of law, should be the legal basis for the development of current regulations depending on domestic and international circumstances and strategies and programs for certain types of national security. The main directions of ensuring national security have been identified. In order to ensure national security, it is necessary to introduce the practice of long-term strategic planning, which involves assessing the prospects of geopolitical situation in the world, the role and place of Ukraine in the world community, priority national interests and main activities of the state and society.

Ключові слова: безпека, національна безпека, зовнішні та внутрішні загрози, національні інтереси, стратегічні пріоритети.

Key words: security, national security, external and internal threats, national interests, strategic priorities.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Завдання забезпечення національної безпеки на даний момент для України є ключовим, як умова та мета проведення реформування в усіх сферах державної та суспільної діяльності. Зміст перетворень в цій сфері має бути пов'язаний із забезпеченням та всебічним укріпленням суверенітету України, збереженням її територіальної цілісності.

Ситуація, що складається в світі нині характеризується наявністю "точок напруження", бажанням інших держав реалізувати свої геополітичні плани та невирішеними соціальними проблемами. В Україні назріла необхідність визначити орієнтири системи безпеки, вивчити міжнародний досвід та реалізувати його в процесі удосконалення законодавства щодо національної безпеки.

Функціонування системи забезпечення національної безпеки держави залежить від її історичного розвитку, національних традицій, а також географічного положення. В більшості випадків ці відмінності закріплено в основних нормативно-правових актах.

Україна в рамках системи забезпечення національної безпеки зосереджує зусилля в економічній, соціальній, інформаційній, екологічній та міжнародній сферах забезпечення національної безпеки.

Ефективність забезпечення національної безпеки напряму залежить від стану економіки держави, оскільки реалізація національних інтересів у більшості обумовлена наявністю відповідних економічних можливостей. В Україні в умовах реформування всіх сфер життєдіяльності проблема національної безпеки та механізм її забезпечення є одною з ключових. Складний вітчизняний політико-економічний стан, розповсюдження міжнародного тероризму, загострення загроз інтересам громадян, суспільства та держави вимагають розробки ефективних заходів, спрямованих на забезпечення національної безпеки.

Теоретичні та практичні аспекти, які пов'язані з забезпеченням національної безпеки вимагають системного та комплексного підходу, що включає в себе як загальнотеоретичні дослідження, так і досягнення галузевих наук, а також потреби практики в інтересах без-

пеки особистості, суспільства та держави. Вони отримують додаткову актуальність у зв'язку зі збільшенням та зміною видів безпеки загалом, появою нових загроз та викликів, динамічними змінами у світовому геополітичному просторі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та практичні питання розв'язання комплексної проблеми створення належних умов забезпечення національної безпеки України висвітлено у наукових працях вітчизняних учених: Ю.В. Бауліна, Д.Д. Буркальцевої, З.С. Варналія, С.Б. Гавриш, М.М. Гончар, В.П. Ємельянова, А.П. Закалюка, А.М. Колодія, О.М. Литвак, П.П. Михайленка, О.М. Підхормого, Ю.І. Римаренко, Л.А. Савченко, В.Я. Тація, В.П. Тихого, О.Г. Фролової, В.І. Шакур, М.В. Чумак, О.Н. Ярмиша та інші. Отже, враховуючи думки зазначених авторів, виникає необхідність детальнішого розгляду основних напрямів забезпечення національної безпеки держави, без якої неможливо вирішити проблеми незалежності та фінансової стабільності держави, а також достатнього залучення інвестицій.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування ключових напрямів забезпечення національної безпеки держави в умовах активізації сучасних викликів і загроз.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Протягом історії людства цінність безпеки та потреба в ній були та залишаються важливими як для особистості, суспільства й держави, так і в цілому для цивілізації. Неоднозначний вплив на безпеку спричиняють процеси глобалізації, інформаційно-технологічний прорив, посилення взаємозалежності держав, економічна інтернаціоналізація, розвиток промисловості, науки, медицини та ін. За прискоренням темпів глобалізації дедалі помітніше проявляються її негативні наслідки: загострилась енерго-екологічна проблема, проявилась інша сторона інформаційного суспільства, загострилися міжетнічні конфлікти, гостро стоїть проблема тероризму. У зв'язку з цим розширюється простір безпеки: в нього включаються не тільки питання, пов'язані з військовою та державною безпекою, а й безпекою практично в усіх галузях життєдіяльності людини. Необхідність у забезпеченні безпеки органічно пов'язана з виникненням та розвитком держави, забезпеченням державних інтересів та формуванням права шляхом створення нових норм, що сприятимуть захисту держави [13].

Поняття "безпека", розуміється, насамперед, як стійкий стан суспільного організму, що зберігає свою цілісність та здатність до саморозвитку, не дивлячись на несприятливий зовнішній та внутрішній вплив. Стійкість суспільної системи пов'язана з її здатністю зберегти динамічну рівновагу, успішно адаптуватися шляхом політичних та інших механізмів до умов існування, в тому числі ефективно долати кризові явища, економічні труднощі та розв'язувати соціально-політичні конфлікти.

Сучасне економічне життя України переконливо свідчить, що перспективи соціально-економічного розвитку значною мірою залежать від стану сформованості національної безпеки держави.

В якості об'єкту національної безпеки виступає нація. Відповідно, під національною безпекою можна розуміти параметр стану історично існуючої в межах визначеної території соціальної системи (нації), що характеризує її інтегративну властивість знаходитися в стані найменшої вразливості від негативного внутрішнього та зовнішнього впливу, зберігати свої системні взаємозв'язки та якості, цілісність, стабільність, стійкість, раціональний та еволюційний розвиток [1].

Згідно із Законом України "Про основи національної безпеки" національна безпека — захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються стабільний розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам [11].

Національна безпека — це здатність держави зберігати цілісність, суверенно вирішувати політичні, економічні, соціальні та інші питання й виступати в якості самостійного суб'єкта системи міжнародних відносин. Що стосується політики національної безпеки, то вона за допомогою сукупності дій повинна забезпечити реалізацію цих національних інтересів за допомогою всього арсеналу наявних засобів.

Г. Кіссінджер зазначав, що політика національної безпеки охоплює всі дії за допомогою яких те чи інше суспільство намагається забезпечити свою життєздатність, а також втілити свої завдання на міжнародній арені [4].

Нормативно-правові основи політики національної безпеки в Україні досить чітко визначені на законодавчому та інституційному рівнях. Зокрема, в Конституції України [7], Законі України "Про основи національної безпеки України" [11], Стратегії національної безпеки України [12] та низці інших законодавчих і нормативних документів щодо принципів формування та функціонування правоохоронних органів, діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування за напрямками, що стосуються питань безпеки.

Мета та сенс політики національної безпеки — це вільний розвиток та процвітання суспільства. На думку багатьох вчених, найбільш відповідає потребам суспільства рівень безпеки особистості, суспільства та держави, який досягається шляхом реалізації комплексу заходів, що спрямовані на попередження та нейтралізацію різних загроз її стабільному стану. Стійкий стан суспільства залежить від інтегруючої здатності влади, характеристик політичної системи суспільства, що проявляються в її адаптаційних можливостях в умовах ризику та загроз [2].

Серед основних принципів забезпечення національної безпеки держави можна виділити: принцип законності (дотримання всіма суб'єктами відносин законодавства у сфері забезпечення всіх видів безпеки); принцип системності та комплексності застосування політичних, організаційних, соціально-економічних, інформаційних, правових та інших заходів забезпечення безпеки, обумовлених, передусім, положеннями Стратегії забезпечення національної безпеки; принцип попередження (по-

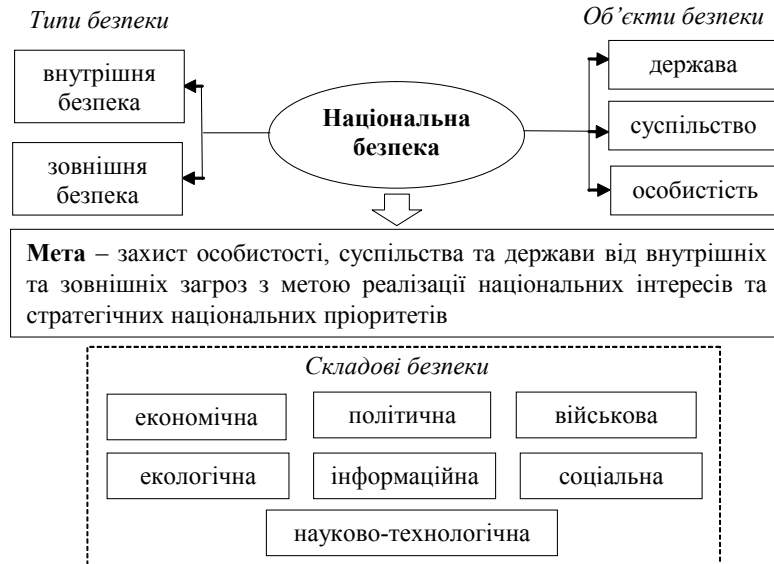

Рис. 1. Структура національної безпеки

Джерело: складено за [5].

передження суспільно небезпечних дій); принцип взаємодії (складена робота всіх ланок системи забезпечення безпеки).

Діяльність органів національної безпеки ґрунтується на сукупності принципів, від дотримання яких залежить безпека людини, суспільства та держави, їх подальший розвиток, а також захист від зовнішніх та внутрішніх загроз. Від повноти реалізації основних принципів спеціальними суб'єктами залежить ефективність функціонування всього механізму забезпечення безпеки людини, суспільства та держави [14].

Національна безпека повинна ґрунтуватися на національних інтересах та включати в себе такі основні рівні:

- безпека особистості, її прав та свобод;
- безпека суспільства, його матеріальних та духовних цінностей;
- внутрішня та зовнішня безпека держави.

Засобами забезпечення національної безпеки є технології, а також технічні, програмні та організаційні засоби, що включають телекомунікаційні канали, які використовуються в системі забезпечення національної безпеки з метою збирання, формування, обробки, передачі або прийому інформації про стан національної безпеки та заходи її укріплення.

Відповідно до ст. 8 Закону України "Про основи національної безпеки" пріоритетними напрямками державної політики з питань національної безпеки України є [11]:

- зовнішньополітична сфера;
- сфера державної безпеки;
- військова сфера та сфера безпеки державного кордону;
- внутрішньополітична сфера;
- економічна сфера;
- науково-технологічна сфера;
- соціальна та гуманітарна сфери;
- інформаційна сфера.

В Україні 14 вересня 2020 року на засіданні Ради національної безпеки і оборони України було прийнято

Стратегію національної безпеки України [12]. Ця Стратегія визначає напрями державної політики в сфері національної безпеки, зокрема:

- пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки, цілі та основні напрями державної політики у сфері національної безпеки;
- поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов;
- основні напрями зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки;
- напрями та завдання реформування й розвитку сектору безпеки і оборони [12].

У зв'язку з цим, актуалізуються питання діяльності всіх державних та недержавних структур, що беруть участь у забезпеченні національної безпеки держави, в частині виділення та реалізації в першочерговому порядку тих пріоритетних напрямів діяльності, що напряму пов'язані з виконанням завдань у даній сфері. Отже, конкретизація функцій елементів державного механізму управління системою забезпечення національної безпеки стає важливим чинником вдосконалення всієї політичної системи держави.

Отже, основними функціями суб'єктів забезпечення безпеки є:

- оцінка поточного стану безпеки держави, прогнозування можливих напрямів його розвитку;
- розробка та здійснення оперативних та довгострокових заходів з попередження, виявлення та прогнозування внутрішніх та зовнішніх загроз, а також нейтралізацію джерел їх виникнення;
- створення та підтримка засобів забезпечення національної безпеки загалом та в конкретній сфері діяльності;
- контроль за ефективністю діяльності органів та громадських об'єднань у сфері забезпечення національної безпеки;
- виявлення суб'єктів, що представляють загрозу конкретній сфері;

— визначення об'єктів захисту на основі виявлення механізмів реалізації загроз;

— визначення ознак, що свідчать про здійснення дій, які завдають шкоду життєво важливим інтересам;

— прогнозування напрямів, сфер, методів та механізмів реалізації загрозливих дій;

— визначення та підготовка необхідних сил та засобів, використання яких може забезпечити виявлення, попередження та знешкодження загроз національній безпеці;

— взаємне інформування органами влади та управління, суб'єктами господарства один одного про виникнення загрозливих чинників, процесах та діях, сприяння в реалізації планів розвитку;

— виявлення недоліків механізмів, що впливають на забезпечення безпеки [9].

Джерелами загроз національній безпеці у напрямі підвищення якості життя українських громадян можуть стати кризи світової та регіональної фінансових систем, посилення конкуренції за дефіцитні сировинні, енергетичні, водні та продовольчі ресурси, відставання в розвитку передових технологічних укладів. Все це спричиняє стратегічні ризики залежності від змін зовнішніх чинників [1]. Серед основних загроз національним інтересам та безпеці можна виділити:

— нарощування військових об'єднань у кордонів України;

— спроби проникнути на територію України членів міжнародних терористичних організацій;

— наявність поблизу кордонів вогнищ соціально-політичного та військового напруження;

— діяльність, спрямована на розпалювання міжетнічної, міжконфесійної, соціальної ворожнечі та ненависті, передумови до дестабілізації суспільно-політичного становища;

— інформаційно-психологічна війна, фальсифікація історичних фактів [10].

Визначення структури національної безпеки дозволяє визначити коло суспільних відносин та інтересів, що мають бути взяті під захист від негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз (рис. 1).

Концепція забезпечення національної безпеки та всіх її компонентів повинна включати в якості елементів діяльність та механізми, що забезпечують:

— ідентифікацію загроз та суб'єктів загроз безпеці;

— визначення політичних, соціальних, економічних та інформаційних інтересів;

— виявлення суб'єктів, чия діяльність завдає шкоду життєво важливим інтересам особистості, суспільства та держави;

— визначення основних чинників та умов, що складаються у сфері забезпечення національної безпеки;

— аналіз особливостей та механізмів нанесення шкоди життєво важливим інтересам держави;

— визначення компетенції та взаємовідносин органів, що здійснюють діяльність з забезпечення національної безпеки;

— формування системи заходів з реалізації життєво важливих суспільних інтересів, діяльності з протидії загрозам та локалізації їх наслідків [8].

Реалізація життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави, їх захист від загроз, що мають

внутрішній та зовнішній характер стає всі більш актуальною. Основу життєво важливих інтересів складає сукупність матеріальних та духовних потреб, задоволення яких надійно забезпечує існування та можливості прогресивного розвитку громадян, суспільства та держави [6].

Система забезпечення національної безпеки включає в себе сукупність заходів та діяльність з їх реалізації суб'єктів безпеки з метою надійного стабільного функціонування суспільних відносин в державі.

Національна безпека поділяється на два види — внутрішня та зовнішня, в основі поділу покладено територіальні межі держави. Нині границі між цими двома межами не є чіткими. В умовах глобалізації процесів світового розвитку формуються нові загрози для функціонування особистості, суспільства та держави, і Україна вимушена переходити до нової державної політики забезпечення національної безпеки. Специфіка вітчизняної політики полягає в тому, що вона спрямована передусім на підтримку внутрішньої безпеки.

До основних напрямів забезпечення внутрішньої безпеки відноситься:

— успішне здійснення економічних реформ;

— зниження гострих соціальних протиріч;

— захист духовних, інтелектуальних та культурних цінностей;

— підтримка модернізації армії та потенціалу оборони загалом;

— захист життя, здоров'я, прав та свобод людини;

— збалансована регіональна політика.

Формування демократичної держави потребує від України оптимального співвідношення та єдності центру та регіонів, що знаходяться в різних соціально-економічних та етнополітичних умовах.

Забезпечення безпеки необхідно віднести до найважливіших національних пріоритетів, що дозволять подолати складнощі перехідного періоду та почати відновлення економіки, забезпечать вхід до світогосподарських зв'язків та, разом з тим, гарантуватимуть захист національних інтересів у сфері внутрішніх та зовнішніх відносин. Забезпечення національної безпеки — це завдання довгострокове та стратегічне [3]. Його вирішення передбачає розробку концепції забезпечення держави та затвердження державної стратегії забезпечення безпеки, а також проведення політики, що спрямована на їх реалізацію. Забезпечення національної безпеки здійснюється на кожному її рівні відповідними структурами та методами.

Діяльність із забезпечення національної безпеки України неоднорідна, в ній можна виділити основні напрями:

— своєчасне прогнозування та виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз безпеці України, реалізація оперативних та довгострокових заходів з їх попередження та нейтралізації;

— створення та підтримка готовності сил та засобів забезпечення безпеки;

— управління силами та засобами забезпечення безпеки у повсякденних умовах та в надзвичайних ситуаціях;

— здійснення системи заходів з відновлення нормального функціонування об'єктів безпеки в регіонах, що постраждали від виникнення надзвичайної ситуації;

— участь в заходах із забезпечення безпеки за межами України відповідно до міжнародних угод.

Відповідно до вказаних напрямів визначаються основні завдання у забезпеченні національної безпеки України:

— забезпечення суверенітету та цілісності вітчизняних територій;

— ефективне управління розвитком економічної сфери, проведення незалежного та соціально-орієнтованого економічного курсу;

— подолання науково-технічної та технологічної залежності України від зовнішніх джерел;

— забезпечення на території України особистої безпеки людини та громадянина, його конституційних прав та свобод;

— удосконалення системи державної влади, місцевого самоврядування та вітчизняного законодавства, формування гармонійних міжнародних відносин, укріплення правового порядку та збереження соціально-політичної стабільності суспільства;

— забезпечення неухильного дотримання законодавства всіма громадянами, посадовими особами, державними органами, політичними партіями, громадськими та релігійними організаціями;

— забезпечення рівноправного співробітництва України, передусім з провідними державами світу;

— підйом та підтримка на достатньо високому рівні військового потенціалу держави;

— укріплення режиму нерозповсюдження зброї масового знищення;

— прийняття ефективних заходів з виявлення, попередження та припинення розвідувальної діяльності іноземних держав, спрямованих проти України;

— докорінне поліпшення екологічної ситуації в країні.

Стратегічна мета забезпечення національної безпеки у сфері державної та суспільної безпеки обумовлена національними інтересами України у внутрішньополітичній сфері, до яких відноситься збереження конституційного устрою, підтримка громадянської та національної злагоди, єдність правового простору.

ВИСНОВКИ

Інтерес світової спільноти до проблем забезпечення безпеки держави постійно зростає, що пов'язано з перманентними кризовими явищами кінця ХХ—початку ХХІ ст., гострота яких напругу поставила питання про подальшу долю людства. Динамічні зміни світової геополітичної ситуації, міжнародне становище України та умови її внутрішнього розвитку, активізація міжнародного тероризму, негативні чинники соціально-економічного розвитку країни, нові тенденції в загрозах громадянам, суспільству та державі ставлять перед всіма органами державної влади актуальне завдання розробки ефективних заходів, що спрямовані на практичне вирішення ключових проблем забезпечення національної безпеки.

Отже, основними напрямками забезпечення національної безпеки держави є:

1. Реалізація конституційних прав та свобод громадян; достойний рівень життя населення (укріплення здоров'я нації, забезпечення стабільного демографічного розвитку країни, розвиток людського потенціалу, задоволення матеріальних, соціальних та духовних потреб громадян, зниження рівня соціальної нерівності).

2. Суверенітет, державна цілісність (укріплення оборонної сфери держави, створення умов для динамічного соціально-економічного розвитку, політична та соціальна стабільність, розвиток демократичних інститутів, удосконалення механізмів взаємодії держави та суспільства, захист населення та територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, забезпечення військової безпеки).

3. Стійкий соціально-економічний розвиток (підвищення конкурентоспроможності національної економіки, забезпечення економічної безпеки, перехід економіки на новий технологічний рівень розвитку, успішне протистояння внутрішнім та зовнішнім загрозам, стратегічна стабільність та партнерство).

4. Наука, технології та освіта (розвиток системи наукових, проєктних, науково-технологічних організацій, здатних забезпечити модернізацію національної економіки, реалізація вітчизняних конкурентних переваг, підвищення соціальної мобільності, розвиток фундаментальних наукових досліджень).

5. Екологія та раціональне природокористування (збереження та відновлення природних систем, забезпечення якості навколишнього середовища, необхідного для життя людини та стійкого розвитку економіки; ліквідація екологічних збитків від господарської діяльності в умовах зростаючої екологічної активності та глобальних кліматичних змін).

У сучасних умовах політичний спектр проблематики національної безпеки обумовлено формуванням та збереженням нової української ідентичності в процесі модернізації сучасного українського суспільства в контексті глобалізації, нових реалій ідентифікації, а саме відродженні в суспільній свідомості довіри до влади як верховного гаранта політичної стабільності.

Література:

1. Блистів Т.І., Колесник В.Т., Пригунов П.Я., Карпова К.В. Концептуальні підходи до визначення методологічної функції законодавчого забезпечення національної безпеки України. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2015. Вип. № 4 (81). С. 13—26.

2. Варналій З.С., Буркальцева Д.Д., Наєнко О.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: монографія. Київ: Знання України, 2011. 299 с.

3. Висновки і рекомендації щодо внесення змін до Закону України "Про основи національної безпеки України". Аналітична записка [Електронний ресурс]. Нац. ін-т стратег. дослід. при Президентові України. URL: www.niss.gov.ua/articles/1775 (дата звернення: 17.12.2020).

4. Генрі Кіссінджер. Дипломатія. Київ: Вид. група КМ-БУКС, 2020. 864 с.

5. Горбулін В.П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія. Київ: НІСД, 2010. 288 с.

6. Кондратьєв Я.Ю., Ліпкан В.А. Концепція національної безпеки України: теоретико-правові аспекти зарубіжного досвіду. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 2003. 20 с.

7. Конституція України [Електронний ресурс]: Прийнята Верховною Радою України 28.06.1996. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628> (дата звернення: 17.12.2020).

8. Концепція національної безпеки України [Електронний ресурс]: Прийнята Верховною Радою України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=13342&pf35401=24861> (дата звернення: 17.12.2020).

9. Ліпкан В.А. Національна безпека України: монографія. Київ: Кондор, 2013. 437 с.

10. Ліпкан В.А., Ліпкан О.С., Яковенко О.О. Національна і міжнародна безпека в визначеннях та поняттях. Київ: Текст, 2006. 256 с.

11. Про основи національної безпеки [Електронний ресурс]: Закон України №964-IV від 19.06.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 17.12.2020).

12. Про Стратегію національної безпеки України [Електронний ресурс]: Указ Президента України №392/2020 від 14.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020> (дата звернення: 17.12.2020).

13. Хилько О.Л. Теоретичні засади визначення загроз національній безпеці України та шляхи її забезпечення: автореф. дис... к. політ. н.: 23.00.01. Київ, 2004. 16 с.

14. Шипілова Л.М. Порівняльний аналіз ключових понять і категорій основ національної безпеки України: автореф. дис... к. політ. н.: 21.01.01. Київ, 2007. 20 с.

References:

1. Blystiv, T.I. Kolesnyk, V.T. Pryhunov, P.Ya. and Karpova, K.V. (2015), "Conceptual approaches to determining the methodological function of the legislative support of national security of Ukraine", *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, vol. 4 (81), pp. 13—26.

2. Varnalij, Z.S. Burkal'tseva D.D. and Naienko, O.S. (2011), *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: problemy ta priorytety zmitsnennia* [Economic security of Ukraine: problems and priorities for strengthening], *Znannia Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.

3. NISS (2015), "Conclusions and recommendations on amendments to the Law of Ukraine "On Fundamentals of National Security of Ukraine"", available at: www.niss.gov.ua/articles/1775 (Accessed 15 July 2021).

4. Kissyndzher, H. (2020), *Dyplomatiia* [Diplomacy], КМ-БУКС, Kyiv, Ukraine.

5. Horbulin, V.P. (2010), *Stratehichne planuvannia: vyrishennia problem natsional'noi bezpeky* [Strategic planning: solving national security problems], NISD, Kyiv, Ukraine.

6. Kondrat'iev, Ya.Yu. and Lipkan, V.A. (2003), *Kontsepsiia natsional'noi bezpeky Ukrainy: teoretyko-pravovi aspekty zarubizhnogo dosvidu* [The concept of national security of Ukraine: theoretical and legal aspects of foreign

experience], *Natsional'na akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.

7. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/en/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 15 July 2021).

8. Verkhovna Rada of Ukraine (1997), "The concept of national security of Ukraine", available at: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=13342&pf35401=24861> (Accessed 15 July 2021).

9. Lipkan, V.A. (2013), *Natsional'na bezpeka Ukrainy* [National security of Ukraine], Kondor, Kyiv, Ukraine.

10. Lipkan, V.A. Lipkan, O.S. and Yakovenko, O.O. (2006), *Natsional'na i mizhnarodna bezpeka v vyznachenniakh ta poniattiakh* [National and international security in definitions and concepts], Tekst, Kyiv, Ukraine.

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *The Law of Ukraine "On the Fundamentals of National Security of Ukraine"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (Accessed 15 July 2021).

12. President of Ukraine (2020), *Decree "On the National Security Strategy of Ukraine"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020> (Accessed 15 July 2021).

13. Khylyko, O.L. (2004), "Theoretical principles of identifying threats to national security of Ukraine and ways to ensure it", Abstract of Ph.D. dissertation, Kyiv, Ukraine.

14. Shypilova, L.M. (2007), "Comparative analysis of key concepts and categories of the foundations of national security of Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2021 р.

www.dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28, (044) 458-10-73